

1 FARUK

Birinci cümle, ardından gelecek olanlara kıyasla daha mühimdir. Mesleğimize adım atan memur adaylarına ilk iş olarak bunu ezberletiriz. D.M.A.O. Saha Kılavuzu'muzun üçüncü maddesi söz konusu kuralı şöyle ifade eder:

Tanışacağımız bir kimsenin üzerinde müsbet bir intiba bırakmak için, tanıştığımız esnada sarf edeceğimiz ilk cümleyi asgari titizlik ve dikkatle hazırlamamız şarttır. Elbette bu kâfi gelmeyecektir. O cümleyi en doğru şekilde telaffuz edebilmek için bir atlet gibi çalışmamız ve kendimizi hazırlamamız gerekir.

Sayfanın üst kısmında yazılı olan birinci ve ikinci madde, üçüncüsü kadar mühim değildir. Onlar mesleğin umumi tasvi-

rini yapmak için en başa konmuştur ve bir memura sahada faydalı olabilecek bilgiler içermez.

Bir yandan bütün gücümle koşarken, bir yandan da evvelki gece titizlikle hazırladığım ilk cümlemi kendi kendime tekrar etmekteydim. Nefes nefese kaldığım için ağzımdan çıkan kelimeler birbirini akıcı bir ahenk içerisinde takip etmiyordu ama olsun, maksat sadece ezberimi gözden geçirmektir.

Rıhtıma vardığımda boş yere telaşlandığımı anladım. Meğer koşmama gerek yokmuş. Ufukta ne geminin bacasını, ne de yerini belli edecek dumanını görebiliyordum. Kulaklarım gözlerimden daha hassas olduğu için, sabah sisinin derinliklerinden gelen düdük sesini duyabildim. Martılar çığlık çığlığa havalandı ve balıkçı sandalları birazdan yanaşacak dev gibi gemiye yol vermek üzere iki yana doğru açılmaya koyuldu. Dalgalar şiddetlenip kıyıya çarpmaya başladığında denizden esen tuzlu rüzgârı ciğerlerime çektim. Nabzımı yavaşlatmak için nefesimi tuttum ve kulaklarım çınlayana kadar bırakmadım.

Demir parmaklıkların bu yanına geçmeye izni olan hamallar ve satıcılar, gerideki duvarın dibine çömelmiş beklemekteydi. Bazıları uykulu gözlerini ovuşturarak tütün sarıyor, bazıları da başları omuzlarına düşmüş kestirmeye devam ediyordu. Benim gibi yolcu karşılamaya gelenler, satıcılara kıyasla daha heyecanlıydı; bir o yana bir bu yana yürüyüp ellerini gözlerine siper ederek denize bakıyorlardı. Geminin rıhtıma yanaşmasının yarım saat kadar süreceğini tahmin ettim. Hazırlıklarımı tamamlamam için bol bol vakit vardı.

Üstüme başıma çekidüzen vererek işe başladım. Kolalı beyaz gömleğimin yakasını düzelttim, kravatımın düğümünü kontrol ettim. Ceketimin önünü ilikleyip düğmelerini ipek mendilimle parlattım. Sonra başka bir cepte sırf bu iş için sakladığım eski bir mendili tükürükleyip iskarpinlerimin tozunu sildim. Aksi gibi yeni şapkam en ufak rüzgârla birlikte uçacakmış gibi duruyordu; kafama daha iyi oturan bir şapka seçmediğime pişman oldum.

Bu saatten sonra yapacak bir şey yoktu. Yüksek Kaldırım'daki Dikran Usta, bu siyah fötrün en iyisi olduğunda ısrar etmişti. Sözüünü dinlememek yaşlı adamı öfkelenlendirmekten başka bir işe yaramazdı. Ne kadar karşı çıkarsam çıkayım eninde sonunda o yine kendi istediği şapkayı satardı. Rahmetli babamın elimizden tutup ilk fesimizi almaya götürdüğü günden beri Dikran Usta'yı kızdırmamaya dikkat ederdik. Hayatında hiç kimseden korkmamış babam bile ünü İzmir'e kadar yayılmış bu aksi adamdan azıcık çekinirdi galiba.

Şık ve temiz görüldüğüme emin olduktan sonra Gümrük Müdürlüğü Liman Ofisi'ne doğru yürüdüm. Tek katlı binanın duvarları nem yüzünden küf tutmuş, sarı sıvanın üzerinde çirkin siyah lekeler belirmişti. Karaya bakan açık bir pencereden burnuma taze çekilmiş kahve kokusu geldi. Eğer bu iş çıkmasaydı, o esnada kendi ofisimde masamın başına kurulmuş, bizim dairenin çaycısı Musa Efendi'nin kendi elleriyle pişirdiği sabah kahveni yudumluyor olacaktım. Musa Efendi, Rıdvan Bey'in orta şekerli, benim az şekerli kahvelerimizi mutfakta güürül güürül yanan dökme ocağın üzerinde pişirirken kahvenin kokusu alt kata yayılır, sonra merdivenlerden yukarıya tırmanıp kapının altından odamın içine süzülür. Bazen Rıdvan Bey elinde kahve fincanıyla kapıdan başını uzatır, "Ziyaretçi kabul ediyor musunuz azizim?" diye sorar. Yalnız kalmaktan hiç hoşlanmayan Rıdvan Bey, yanıma gelmediğinde umumiyetle alt kattaki büyük holde çalışmakta olan memurları teftişe çıkar, o fasıl biter bitmez yine kapımda belirir, "Size bir şey danışmam lazım azizim," diye içeriye dalar, yer vermek için ayağa kalktığımda, yahut karşısında ceketimin önünü iliklediğimde pek kızar. Kendisine Müdür Bey diye hitap etmemi hiç sevmez, "Müdürlük lafta sadece," diye babacan bir tavırla azarlar beni.

Herkese böyle davranmaz elbette. Önceleri, müdür muavini olduğum için samimiyet gösterdiğini zannetsem de çok geçmeden Rıdvan Bey'in beni öz oğlu gibi gördüğünü anla-

mıştım. Kabul etmek lazım, bana itimatı sonsuzdu, hatta ben olmasam daireyi tek başına idare edemeyeceğini her fırsatta söylerdi.

Gümrük Binası'ndan içeri adımımı atar atmaz ayağım eşiğe takıldı ve tutunmak için uzandığım palto askısı gürültüyle yere devrildi. Sobalı odanın manzaralı tarafında uzun bir masanın iki ucuna oturmuş, kahve ve sigara eşliğinde sabah keyiflerini yapmakta olan iki memur boyunlarını uzatarak ne olduğunu görmeye çalıştı. Karşılarında tanımadıkları birisini görmek hoşlarına gitmedi. İriyarı ve gözlüklü olanı benimle muhatap olmamak için hemen yerine oturdu ve kafasını önünde duran dosyalara gömdü. Ufak tefek ve saçları seyrek olanı yeteri kadar hızlı davranamamıştı. Şapkamı çıkarıp selam verdim. Kimliğimi gösterdikten sonra kibarca durumu açıkladım. Yanaşmakta olan gemide çok değerli bir devlet misafirimizin yolculuk ettiğini, benim de onu karşılamakla görevlendirildiğimi söyledim. Resmî muameleleri şimdiden halledersek misafirimizi gereksiz yere bekletmek zorunda kalmayacağımızı hatırlattım.

Saha Kılavuzu'muzun yedinci maddesi der ki:

Memleketimizi ziyaret eden ecnebi misafirimizin ilk intibası çok mühimdir. Memleketimize ayak basar basmaz misafirimizi bekletmek, lüzumsuz muamelelerle vaktini almak veyahut misafirimizi bu tarzda muamelelerle oyalayacak diğer memurlara müdahale etmemek; vazifemize telafi edilmesi mümkün olmayacak kötü bir puan alarak başlamamıza sebebiyet verir.

“Olmaz,” dedi beni mecburiyetten dinleyen memur.

“Anlamadım beyefendi, niye olmasın?” diye sordum.

“Pasaport kontrolü ve gümrük beyanı olmadan hiç kimse memlekete giriş yapamaz. Kaideler böyle.”

“Kaideleri gayet iyi biliyorum,” dedim. “Ancak bu çok özel bir durum. Misafirimizin evrakı bizde mevcut, gerektiğinde size her türlü bilgiyi yollayabiliriz.”

“Mümkün değil.” Beni başından savmak için o da arkadaşı gibi önüne bir tomar dosya çekip karıştırmaya koyuldu.

Kapıdan çıkmak üzereyken gözüm adamın arkasındaki pencereye takıldı. Gemi sisleri yarmış, bütün heybetiyle rıhtıma yanaşmaktaydı. Hatta bir an evvel hız kesmezse vaktinde duramayıp sahile toslayacak, karayı boydan boya yaracak, taşları parçalayacak, Gümrük Binası’nı çiğneyip geçecekmiş gibi bir hali vardı. Hafifçe öksürüp bir kez daha dikkat çektim.

“Sizin gibi kıdemli iki memura akıl vermeye asla cüret edemem fakat hatırlatmak isterim ki birkaç dakika sonra bu gemiden yüzlerce yolcu inecek,” dedim. “Eminim kaç yolcunun ineceğini siz benden daha iyi biliyorsunuzdur. Diyelim yüz kişi. Her birine beş dakika ayırırsanız ve iki koldan çalışsanız, bütün muameleleri tamamlamak en az dört saatinizi alacak. Bu arada ben de yarım saat, hadi bilemediniz bir saat sonra Dışişleri Bakanlığı İl Bölge Müdür Muavini’nden alacağım resmi bir emir ile buraya geri döneceğim. Ayrıca sizin amirinizin gelip duruma bizzat el koyması için acil emir yollatacağım. Sonra kuyrukta yorgun argın bekleyen yüzlerce yolcunun huzurunda, onları belki birkaç saat daha burada alıkoymak pahasına, hakkınızda zabıt tutturup dosya açtıracacağım. Amirinizle birlikte başınızda durup yazılı ifadelerinizi almamız gerekecek. Üstüne üstlük değerli bir devlet misafirine gerekli saygıyı göstermediğiniz için azar işiteceksiniz. Bu durum sicilinize işlenecek, hatta belki benim amirlerim de duruma el koyacak ve soruşturma başlatılmasını talep edecek.”

Üzüntüyle önüme bakıp devam ettim. “Başınıza bu kadar dert açmak istemezdim ama benim de uymam gereken kaideler var... Halbuki parmaklıkların başındaki bekçiye talimat verseniz, kimseyi üzmeden beni ve misafirimi usulca dışarı çıkarsa ve D.M.A.O.’nun evrakı size göndermesini bekleseniz, bütün bu tatsızlıklardan kurtulurduk. Dediğim gibi, size akıl vermek bana düşmez.”

İyi günler dileyip binadan çıktım. Gemi demir atmış, manevra yapmaya başlamıştı. Savurduğu dalgalar kıyıya çarpıyor ve rıhtımı çevreleyen taşları ıslatıyordu. Biraz evvel aylak aylak oturan satıcılar ve hamallar ayaklanmışlardı. Sucular, şerbetçiler, limoncular, lokumcular, tespih, nazar boncuğu ve sigaralık satanlar, hanımların bu aralar pek rağbet ettiği üzeri manzara resimli yelpazeleri sergileyenler ve şehirde başka ne kadar seyyar satıcı varsa hepsi buraya toplanmıştı sanki. Satıcılar yolcu yakınlarını dirsekleyerek ön saflara geçip yerlerini alıyorlardı.

Yolcu bekleyenler ise son yirmi dakika içerisinde iyice kalabalıklaşmıştı. Ecnebler çoğunlukta idi, zaten gemiden inenler de ekseriyetle ecnebi olacağına göre bunda bir acayıklık yoktu. Kendimi bir Avrupa kentinin limanında bekliyormuşum gibi hayal etmeye çalıştım fakat arkamızdaki caddedeki arabalarının gürültüsü yüzünden bir türlü dikkatimi toplayamadım.

Dalgalardan korunmak için birkaç adım geri çekildim. Misafirimizi gemiden inen kalabalığın arasında seçip tanıyabilecek miydim? Gerçi Rıdvan Bey kendisine ulaşan bilgileri bana aktarmıştı. Karşılacağımız kişinin otuz beş yaşlarında olduğu ve yalnız seyahat ettiği dışında elimizde çok fazla ayrıntı yoktu. İçimi hafif bir sıkıntı kapladı. Sabahın köründe kalkıp buraya gelmek keyfimi kaçırmıştı zaten; bu işin benim üzerime kalması hiç alışkın olmadığım bir durumdu. Teşkilatımızda böyle bir görevi başarıyla yerine getirebilecek zeki ve becerikli genç elemanlar yetiştirmiştik. Ama D.M.A.O.'nun nerdeyse bütün kadrosu üç gün sürecek bir konferans için görev başındaydı. Elemanların bir dakika bile boş vakti yoktu. Rıdvan Bey, sanki her şey onun kabahatiymiş gibi dün odama gelip benden özür dilemiş ve bu görevi bizzat üzerime almam dışında bir çaremiz olmadığını söylemişti.

“Senin üzerine böyle bir angarya yıktığım için çok mahcubum ama elim kolum bağlı,” dedi karşımda süklüm püklüm.

“Aman efendim, estağfurullah,” dedim. “Görev görevdir, angarya olur mu hiç. Hem kaç zamandır ofisin dışına çıkmamıştım, benim için de bir değişiklik olur.”

“Bu işte bir acayıklık var ancak çözebilmiş değilim, azizim,” dedi Rıdvan Bey. “Bize yollanan evrakta bu beyefendinin hangi sebeple ülkemizi ziyaret ettiği ve ne kadar kalacağı belirtilmemiş. Bu hususta bakanlığa bir telgraf çektik. Henüz cevap gelmedi.”

“Olsun Rıdvan Bey. Ben hallederim, siz merak etmeyin.”

“Dahası var, Faruk Bey evladım. Bu bey onu bizzat benim karşılamamı ve ziyareti boyunca kendisine eşlik etmeni özellikle istemiş. Böyle saçmalık işittin mi hiç? Koskoca müdür müavini mi meşgul edeceğim! Hem de kim olduğunu, ne münasebetle geldiğini bilmediğimiz birisi için!”

“Diğer arkadaşlar görevlerini tamamlayıp serbest kalana kadar ben seve seve ilgilenirim efendim. Ondan sonra misafirimizi gençlerden birine havale ederiz.”

İtalyan bandıralı geminin adı “Gran Frode” idi ve biraz eski olmasına rağmen yine de müthiş görünüyordu. Rıhtıma yanaşırken ince bacalarından çıkan duman gökyüzünü siyaha boyadı. Bununla Avrupa’yı dolaşmak kim bilir ne kadar keyifli olurdu. Kendimi güvertede bir şezlonga uzanmış, dizlerime yün bir battaniye örtüp güneşin batışını seyrederken hayal ettim.

Pantolonuma bir şeyin takıldığını hissedince aniden rüya âleminde gerçeklere döndüm. Arkama dönüp baktığımda paçamı tutup çeken bacak kadar bir çocukla göz göze geldim. Suratı kirden kapkara olmuş, saçları bitlenmesin diye kısacık tıraş edilmişti. Gözlerini bana dikmiş, boşta kalan avucunu açıp yukarıya, göğsüme doğru uzatmıştı. Dikkatimi çektiğini fark edince bir şeyler söyledi. Etrafımızdaki kalabalığın gürültüsünden ne dediğini anlayamadım. Çömelipl gülümsedim, o sırada ufaklık paçamı bırakıp bir kol boyu geriye kaçtı ve gözlerimin içine baktı.

“Korkma bir şey yapmam,” dedim.

Ezberlemiş olduğunu tahmin ettiğim cümleyi incecik bir sesle söyledi. “Beyamca karnım aç, bir simit parası ver n’olur.”

“Mektebe gitmiyor musun sen, ne işin var bu saatte sokakta?”

“Yok, babam göndermez,” dedi.

“Niye göndermiyormuş?”

“Orada aklımı çelmesinler diye.”

“Olur mu hiç öyle şey! Söyle babana göndersin.”

Cebimden para çıkarıp avucuna sıkıştırdım; karnını en az üç öğün doyurmaya yetedi. Üzerine biraz da nasihat edecektim ama parayı kapar kapmaz arkasına bakmadan koşup kaçtı. Canım sıkıldı. Avrupa’dan gelen yolcular karaya ayak basar basmaz kazara bu sefilliği görseler, memleketin durumu hakkında kim bilir neler düşünürlerd.

Artık fazla vakit kalmamıştı. Derin derin nefesler aldıktan sonra, ilk cümlemi her ihtimale karşı Fransızca olarak birkaç ke-re daha tekrar ettim.

“Güzel şehrimizi ziyaretiniz esnasında sizi ağırlamak fırsatını bize vermiş olmanızdan dolayı duyduğumuz memnuniyeti kelimelerle ifade etmek çok güç.”

İlk müsveddeyi hazırladığım sırada bulduğum cümle tam olarak böyle değildi aslında. Mesela, “ağırlamak fırsatı” yerine “ağırlamak şerefi” demiştim ama sonra “şeref” kelimesinin bizi küçük düşürebileceği ihtimalini göz önünde bulundurarak değiştirdim. Baştaki “güzel şehrimizi” lafını da sonradan ilave ettim. Rahmetli babamın dediği gibi, ölçüyü kaçırmadığın müdetçe övünmek iyidir, kendine güvendiğini gösterir. Bilhassa cümlenin en sonundaki “kelimelerle ifade etmek çok güç” lafi hoşuma gidiyordu. Ancak zeki bir insanın kavrayabileceği bir lafite içeriyordu bu laf, hani, “Kelimelerle ifade etmek güç diyorum fakat bir yandan da bu güçlüğü aşıp en güzel şekilde ifade ediyorum işte,” der gibi. Sıradan beş kelimeyi öyle bir marifetle yan yana getirmiştik ki, Avrupa’dan gelen misafirimizin karşısında şimdiden zafer kazanmış sayıyordum kendimi.

Yolcuların ineceği merdiven alçalınca rıhtımda bekleyenler daha hareketlendi. Bu sırada geminin motorları durup dalgalar da yatışınca, üst güverteden yayılan müzik bizim durduğumuz yerden bile işitmeye başlandı. Geminin bandosu, adını hatırlayamadığım bir Viyana valsı çalıyordu. Parçayı çok iyi bilmesem de gayri ihtiyari zihnimde tempo tuttuğumu fark ettim; bir-Kİ-üç, bir-Kİ-üç, bir-Kİ-üç... İlk yolcular alkışlar eşliğinde karaya inmeye başlayınca ben de gözlerimi dört açıp misafirimizi tanımaya çalıştım. Önlerde ciddi giyimli şık bir bey vardı, bir hanımefendinin koluna girmiş, merdivenlerden aşağı inmesine yardımcı oluyordu. Herhalde bu olmalı diye düşündüm. Veyahut, üç kişi geriden gelen kızıl saçlı şişman bey olabilirdi. Onun da devlet misafiri olabilecek ağır bir havası vardı. O ikisi değilse, rampanın tepesinde durup gülümseyerek kalabalığa yol veren nazik beydi kesinlikle. Üzerinde modern bir pardösü vardı ve elinde kalın bir evrak çantası taşıyordu.

Rıhtımdaki insanları yarararak süratle üzerime doğru gelen bir şey gözüme ilişince kafamı çevirdim. Sanki peşinden zebaniler kovalıyormuş gibi koşan bir çocuk, ben daha ne olduğunu anlayamadan hızını alamayıp karnıma tosladı. Çarpışmanın şiddetiyle dengemi kaybedip sendeledim, bana çarpan çocuk ise düşmemek için koluma yapışıp kuvvet aldı. Sanki etrafımızdaki bütün sesler durmuş, bütün gözler üzerimize doğru çevrilmişti. Çocuğun, biraz evvel simit parası dilenen ufaklık olduğunu fark edince iyiden iyiye şaşırđım. Ufaklık benden evvel kendini topladı ve dur dememe kalmadan etrafımdan dolanıp aynı hızla koşmaya devam etti. Kalabalığın içinde köstebek gibi uzaklaşmasını seyrederken rıhtımdaki sesler tekrar kulaklarımı doldurdu. Bir ara şeytan mı dürttü ne, elim ceketimin iç cebini yokladı ve cüzdanımın yerinde olmadığını fark ettim.

O anda tepemden aşağı kaynaklar sular döküldü.

Avazım çıktığı kadar, “Hırsız var! Yakalayın kaçmasın!” diye bağırıp peşinden koşmaya başladım.

Çocuk önde ben arkada, insanları ite kaka ilerliyorduk. Velet benden daha hızlı olduğu için aramızdaki mesafe gittikçe açılıyordu. Artık pes etmeme ramak kalmışken neyse ki şans benden yana döndü. Demir parmaklıkların başında nöbet tutan bekçi ufaklığı kısıkvrak yakaladı ve kulağına yapışıp kaçmasını engelledi.

Ben yetiştiğimde çocuk kulağının acısıyla gözlerini sımsıkı yummuş kıvranıyordu ama gıki çıkmıyordu. Bekçi cüzdanı oğlanın elinden kapıp havada salladı. “Bu kaçınıcı ha?” diye bağırıldı. “Bu sefer seni karakola teslim etmezsem eşşeğim. Yetti ulan sizden çektiğim.” Sinirle çocuğu kulağından tuttuğu gibi havaya kaldırdı. Ufaklık artık kendini tutamayıp haykırmaya başlamıştı.

“Dur bekçi efendi, sakın ol. Koparacaksın,” diye telaşla atıldım. Ciğerlerime bıçaklar saplanıyor, kelimeler boğazımdan zor bela çıkıyordu.

“Bu piçkurusu seni mi çarptı beyim?”

Dalağım balon gibi şişmişti, birazdan patlayacaktı. Başımı “evet” manasında öne eğdim. Bekçi cüzdanımı uzatırken, “Gel bu hırsız müsveddesini karakola teslim edelim,” dedi. “Sen de şikâyetçi olursan bir temiz dayak çekerler. Bak bir daha buralara adım atar mı o zaman.”

“Gerek yok,” dedim. “Bırak gitsin.”

“Aman beyim!”

“Bırak dedim. Karakola gerek yok, ben onunla konuşacağım.”

Ne var ki, konuşmaya fırsat bulamadım. Ufaklık bekçinin elinden kurtulur kurtulmaz kendini parmaklıkların dışına atıp yola fırladı ve at arabalarının arasında gözden kayboldu.

Bekçi, veledin arkasından ağza alınmayacak bir küfür savurduktan sonra bana döndü. “Beyim, aslında ben de sana gelecektim. Gümrük Ofisi’ndeki amirim haber yolladı, senin misafirinin pasaportundaki mühüre bakmadan dışarı salıvermemi emretti. Gereкли muameleleri müsait olduğunuz bir vakit yapacakmışınız.”

Teşekkür ederken, cüzdanımı bulduğu için yüklü bir bahşış vermeyi de ihmal etmedim. Sonra gemiden inen yolculara doğru telaşa yürümeye koyuldum. Bu kovalamaca esnasında üstüm başım darmadağın olmuştu. Mendilimle alınımdaki teri silmeye çalışırken, tam karşımda bir adamın pürdikkat beni seyrettiğini fark ettim. Eşyalarını taşıyan hamalın bir adım önüne çıkmış, kollarını göğsünde kavuşturmuş bana bakıyordu. Üzerinde şahane bir yün takım ve ayağında cam gibi parlayan koyu kahverengi iskarpinler vardı. Dalgalı kumral saçları kulaklarını kapatacak kadar uzundu ve alına düşen lüleleri rüzgârda hafif hafif uçuşuyordu. Gözünde ecnebi aktörlerin takdığı cinsten yuvarlak çerçeveli, camları kurum rengi gözlükler vardı.

Yanıma yaklaştığını görünce misafirimizin o olduğunu anladım. Bütün hazırlıklarım boşa gitmişti. Saha Kılavuzu’muzda detaylı biri biçimde tarif edilen karşılama merasimini uygulamaya fırsat bulamadan, adam su gibi bir Fransızcayla, “Sabah sporunuz pek kısa sürdü,” dedi. Gözlüklerini çıkarıp ceketinin üst cebine soktuğunda, yüzünün Romalı gladyatörlere benzediğini düşündüm. Babamın kütüphanesindeki kitaplardan birinde görmüştüm çıplak elleriyle arslanlarla boğuşan kahramanların mermerden heykellerini.

“İsmim Nicholas Delvin, siz de Faruk Bey olmalısınız.” Elini uzattı. Kendimi kısa boylu ve cılız bir oğlan çocuğu gibi hissettim. “Biraz evvel güverteden rıhtımı seyrediyordum. Bütün bu insanların ortasında sizi seçmek zor olmadı. Maalesef ben gemiden iner inmez siz koşmaya başladınız.”

Misafirimizin elini sıkarken süklüm püklüm durumdaydım; daha fenası, ezberlediğim cümle bir türlü hatırıma gelmiyordu. Fransızcaı unuttum diye telaşlandıysam da çok geçmeden ağızımdan belli belirsiz bir, “Merhaba,” çıkıverdi.

“Buraya kadar gelip beni karşılama inceliğini gösterdiğiniz için çok naziksiziniz,” dedi Bay Delvin resmiyeti elden bırakmadan.

“Nasılsınız?” diye cevap verdim. Aklıma başka bir laf gelmiyordu.

“Maalesef biraz yorgunum. Seyahatimizin son akşamını benimle birlikte geçirmek isteyen iki hanımefendiye birden söz vermiş bulundum. Tahmin edersiniz ki birbirlerinden haberleri yoktu. Şampanyanın kötüsü insanı hasta ediyor. Sabah berbat bir baş ağrısı ve mide bulantısı ile uyandığımı itiraf etmiydim.”

“Evet,” dedim ve sonra ikimiz de başka bir şey söyleyemeden uzun bir süre birbirimize bakakaldık. Bay Delvin kızarıklık gözlerini ovuşturdu ve gözlüklerini tekrar burnunun üzerine yerleştirdi. Bando iyice hareketli bir parça çalmaya başlamıştı.

“Hanımefendileri memnun etmek kolay olmadı. Kendimi harpten çıkmış gibi hissediyorum.”

“Seyahatiniz nasıl geçti?” diye sordum. Çok şükür, dilimdeki tutukluk azalıyordu.

“Fena değildi. Yemekler berbattı, hava da beklediğimden daha sıcaktı. Yine de en kötü seyahatlerimden biri sayılmaz.”

“Arzu ederseniz bir an evvel otelinize gidelim,” dedim.

“Elbette.” Elini havaya kaldırmak suretiyle hamala işaret edip yürümeye başladı. Ben kalabalığın arasında kendime yol bulmakta zorlanıyordum, oysa Bay Delvin’i gören herkes kendiliğinden kenara çekilip ona yol veriyordu. O ise bu durumun hiç farkında değilmiş gibi dümdüz ileriye bakarak büyük adımlarla yürüyordu. Allah vere de şoför beklemekten sıkılıp yakındaki bir kahveye kaçmış olmasın, diye geçirdim içimden. Misafirimizi daha ilk günden faytona bindirmek istemediğimden hususi bir otomobil ve şoför ayarlamıştım. Ancak herifi hiç gözüm tutmamıştı. En kötüsü, sigara tütürtüp otomobili leş gibi kokutmuş olabilirdi. Öyle bir durumda misafirimizin yüzünü nasıl buruşturacağımı gözümde canlandırabiliyordum.

Demir parmaklıkların ortasındaki çıkışa geldiğimizde bekçi kenara çekilip kapıyı açtı. Rıhtımın herkese açık kısmındaki arabaları, yük almak için üst üste yığılmış, ortalığı tezek kokusu sarmıştı. Keşke otomobili daha yakın bir yerde bekletseydim diye düşünürken misafirimiz at pisliklerine basmasın diye hızlanıp önüne geçtim.

Neyse ki şoför geldiğimizi görmüş, tembih ettiğim gibi bagajı açmış bizi bekliyordu. Bay Delvin sesini alçaltarak, “Rica etsem bahşış işini halleder misiniz,” dedi. “Gemideyken Türk parası tedarik etmeye fırsat bulamadım.”

Ben hamalı gönderirken misafirimiz arka koltuğun tam ortasına kuruldu. Yanında bana yer kalmadığı için öne, şoförün yanına geçmek zorunda kaldım. Şoför, “Pera Palas’a mı çeke- lim?” diye sordu, ben de başımı sallayarak evet dedim. Korna sesleri eşliğinde yola çıktığımızda tepedeki aynadan gözcüyle arkaya baktım. Bay Delvin gözlüklerini çıkarıp camlarına hohladı ve ipek bir mendille temizledi. Atları ve hamalları ezmemek için şoför direksiyonu sertçe kırınca hep birlikte sağ tarafa savrulduk.

“Valizlerle ilgilenirken fark edebildiniz mi?” dedi.

“Neyi efendim?”

“Biz çıkar çıkmaz, kapıdaki bekçi cüzdanınızı yürüten küçük hırsızla buluştu. Sanırım sizin ödül niyetine verdiğiniz parayı paylaşıyorlardı.”

Söylediklerini anlayamadım. Acaba kelime dağarcığım kullanmaya kullanmaya paslanmaya mı başlamıştı? Suratımdaki şaşkın bakışı görünce devam etti.

“Üzülmeysin, bütün liman şehirlerinde vardır bu üçkâğıtçılardan. İciniz rahat etsin diye söylüyorum, seneler önce Napoli’den ben de böyle bir oyuna kurban oldum. Eğer hırsız fark ettirmeden kaçabilirse, kapıdaki işbirlikçisiyle -ki genelde bu şahıs ya polis ya da bekçi olur- kurbanından aşırıldığı ganimeti bölüşürler. Eğer fark edilirse, işbirlikçisi duruma el koyar ve hırsız

yakalamış gibi yapar. Bu durumda kurbanın gönlünden ne korsa onunla yetinmek durumunda kalırlar...”

Kan beynime hücum ederken öne döndüm. Boğazıma tıkanan düğüm yüzünden bir-iki defa üst üste yutkunmak zorunda kaldım. Çok şükür, şoför konuşulanları anlamıyordu. Yoksa daha beter rezil olacaktım.

“Tamamen tecrübe meselesi. Artık bir daha siz de bu oyuna gelmezsiniz.”

Belki hüküm vermek için erkendi ama pek hoşlanmamıştım bu Nicholas Delvin denen adamdan. Gayet küstah bir tavrı vardı. Fransızca aksanı çok abartılıydı, hem o kadar hızlı konuşuyordu ki, arada bazı kelimeleri yakalamakta güçlük çekiyordum. Belli ki hava atmaktan hoşlanan bir kişiydi.

Omzuma vurdu. “Aldırmayın. Bu kadar üzüleceğinizi bilseydim hiç söylemezdim.”

Yine de hakkını yememek lazım: Adamın kılık kıyafetinden ve hareketlerinden göz kamaştırıcı bir Avrupalılık, kendine güven ve zarafet akıyordu. Şapka takmaması çok enteresandı. Kim bilir belki de onun memleketinde son moda böyleydi. Sahi, daha hangi milletten olduğunu bile sormamıştım. Şaşkınlığımı üzerimden atamadığım için son derece beceriksizce davranıyordum. Bir an evvel toparlanıp ustalığımı göstermem gerekiyordu. Medeni bir sohbetle işe başlamalıydım.

Saha Kılavuzu’muzun sekizinci maddesinin birinci bendi şöyledir:

Hem misafirimizin gönlünü hoş tutmak, hem de kendisiyle yakinen alakadar olduğunuzu belli etmek için keyifli ve kaliteli bir sohbet başlatmak çok mühimdir. Sohbet ederken, misafiri-mize enteresan gelecek konular seçmek gerekir. Misafirimiz hakkında daha evvelden yapmış olduğumuz hazırlık çalışmaları, bu konuların seçiminde bize ışık tutacaktır.

Aynı maddenin ikinci bendi ise şöyle der:

Eğer birtakım imkânsızlıklar veyahut aksilikler (vakit darlığı, gizlilik ihtiyaçları, vesaire) sebebiyle hazırlık çalışmaları esnasında yeteri kadar malumat elde edilemediyse, azami önem taşıyan mevzular hakkında (nelerden hoşlandığı, nelerden hoşlanmadığı, vesaire) misafirimizden bizzat bilgi edinmek mecburiyetinde kalabiliriz. Böyle bir durumda nezaket kaidelerine dikkat etmeye ve misafirimizi bunaltacak sorular sormaktan kaçınmaya kati suretle özen göstermemiz gerekmektedir.

Sekizinci maddenin sonunda ek olarak birtakım faydalı misaller de yer alır:

Misal 1: Efes Harabelerini gezdiniz mi? Sizin memleketinizin en meşhur tarihi eserleri hangileridir?

Misal 2: Üzümlerimizin tadına baktınız mı? Sizin memleketinizde hangi meyveler ve sebzeler yetişir?

Misal 3: Yazları deniz banyosu almaktan hoşlanır mısınız? Sizin memleketinizin hangi denizlere kıyısı vardır?

Evvelki gün hazırlıklarımı tamamlarken, memleketimizin tabiat zenginlikleriyle ilgili bir de hikâye ezberlemiştım. Esasında evdeki mecmualardan birinde okuduğum kısa bir yazıydı bu ve kılavuzumuzun belirttiği birinci misale kanımca çok uygundu:

Bundan üç yıl evvel Atatürk Bolu'yu şereflendirdikleri gün halkevinde istirahat buyururlarken gözleri duvardaki bir panoromaya ilişiyor. Yüce Önder, manzarayı çok beğenerek nereye ait olduğunu soruyorlar. Abant cevabını almaları üzerine, "Yolu var mı?" sorusunu irat buyuruyorlar. O zaman Abant'a kağıdı bile gidemediğinden bu suale cevap verebilen bulunamıyor. Ancak o günden sonra Bolulularda kuvvetli bir arzu uyanıyor. Yolu yapılarak Abant'ı şehre bağlamak. Bu arzu nihayet yeni Vali Salim Gündoğın'ın gayretiyle husul buluyor. Yolun açılış töreni müna-sebetiyle Ankara, Kastamonu, Zonguldak, Kocaeli, Bilecik, Eskişehir ve Bolu'dan beş yüz kişi davetli. Misafirler arasında Abant'ı

İsviçre fiyordlarına benzetenler oldu. Bazıları, “Burası,” dediler, “İsviçre göllerinin ihtişamını taşıyor.”

Bunu anlatmaya geçmeden evvel yemeklerle ilgili bir sohbet başlatmaya karar verdim. “Hangi tür yemeklerden hoşlanırsınız Bay Delvin?” diye sordum. Meraklı, ilgili, ama aynı zamanda nazik bir ses tonu tutturmaya gayret ettim.

“Kusura bakmayın, midem o kadar kötü ki yemek düşünecek durumda değilim.”

Sohbete devam etmesini bekledim ama misafirimizin konuşmaya pek niyeti yoktu anlaşılın. Arkaya dönmekten belim ağrı-maya başlamıştı. Sonunda sabrım tükendi ve otomobilin camından dışarı bakarak dalıp gittim.

Feza Çelebi'nin şehrin üzerine serptiği toz her yeri kaplamıştı. Dört gece evvel gökyüzünü bir uçtan öteki uca makas gibi kesip geçen kuyruklu yıldız gazeteler Feza Çelebi ismini takmıştı. Kuyruklu yıldızın kendisi sadece birkaç dakikalığına görünmüştü, halbuki kuyruğundan dökülüp ardında kalan toz tabakası günlerdir bozulmamıştı.

Feza Çelebi'nin tozu fosforluydu, akşamları güneş battıktan sonra bütün şehri kaplayan tül kıvamındaki lacivert tabaka içten içte parlamaya başlıyordu. Binaların çatıları, ağaçların yaprakları, bütün caddeler, hatta en dar sokaklar bile, mürekkep yerine mavi ışıkla çizilmiş bir haritanın üzerindeymiş gibi beliriveriyordu. Keşke çok yüksek bir yere tırmanabilsem ve bütün şehrin maviye boyanmış suretini bir bakışta görebilsem diye hayal kurardım.

Ufak bir sarsıntıyla başımı otomobilin tavanına çarpınca dikkatimi topladım. Şoföre Tophane'nin arkasından kıvrılan yoldan çıkmasını söyledim ama kabul etmedi. O yol taşlarla doluymuş, tekerleri parçalamak istemezmiş. Otomobilin altı çok alçakmış, at arabası değilmiş ki bu. Bu yeni şoförler de maşallah her şeyin en doğrusunu biliyorlardı. Acaba Pera Palas yerine Tokathyan'a gitsek daha mı iyi olurdu? Ne de olsa geceliği elli kuruş daha he-

saplıydı. Kim bilir, belki bu adam aksi olduğu kadar pintiydi de. Acaba sorsam kabalık etmiş olur muydum? Yok canım, üstündeki pahalı kılık kıyafete bakılırsa hali vakti yerinde olmalıydı. Bahşışleri bana ödetmişti, hiç olmazsa şoförün parasını vermek için davransa ne kadar iyi olurdu. Üzerimde Türk parası yok demişti, demek ki arabacının ücretini ödemeye de niyeti yoktu. Neyse, ecnebi misafirlerimizde iyi bir intiba bırakabilmek için böyle ufak tefek harcamaları göze almak gerekiyordu. Allah vere de, Pera Palas'taki mezarlık manzaralı odalardan birini vermeselerdi...

“Rica etsem şoföre biraz yavaşlamasını söyler misiniz?” diye homurdandı Bay Delvin. Ve iki koltuğun arasına başını eğip feci sesler çıkararak istifra etmeye başladı.

2 REZAN

“Bu sabah nasılsınız bakalım?” diye sorduğumda, benimle hiç alakadar değilmiş gibi kafasını çevirdi.

Pekâlâ dedim içimden ve ben de kafamı çevirdim. Eğer böyle davranacaksa, benim de ona yüz vermeye niyetim yoktu.

Hava pırl pırlı, rüzgâr tatlı tatlı entarimin eteklerini havalandırmaktaydı. Etrafımda ne bir ağaç vardı yeşeren, ne de bir ot; ama bir yerlerde ıhlamurlar tomurcuklanmış olmalıydı. Burnuma kar kokusundan da, yağmur kokusundan da farklı, nasıl tarif edeceğimi bilmediğim, körpe bir bahar kokusu geldi. Bahçenin ortasına gömülü iki demir direk, aralarında gerili çamaşır iplerine aldırmadan gıcırdayarak sallanıyordu. Bağıra bağıra arka sokakları dolaşan sütçüyü dinledim: Uzun bir “süüüt,” parke

taşlarına tembelce vuran nal sesleri, arkasından da kısacık bir “çü.” Kulaklarım başka sesler de aradı ama sokaklar henüz uyanmamıştı sanki.

Yere çömeliş kâseyi kutunun önüne ittim. Suratsız hayvan, yerinden kalkmadan başını uzattı, içine kuru ekmeğe doğranmış süte burnunu değdirdi, sonra yine kafasını çevirdi. Henüz gözleri açılmamış yavruları meme emerken uyuyakalmışlardı. Hızlı hızlı nefes alıp veren tüy yumaklarını elime alıp sevmek istedim ama anneleri niyetimi anlamış gibi vahşi bir ifadeyle gözlerimin içine bakınca vazgeçtim.

“Bu kadar nankör olduğumu bilseydim, hiç kendimi yormazdım,” dedim.

Cevap olarak tiz bir sesle miyavladı.

Geçen haftaki mecmualardan birinde okumuştum; tifo tehlikesi sebebiyle belediye kedileri telef ediyormuş. Daha doğrusu, kedi başına beş kuruş ödül koymuş ve telef etme vazifesini halka devretmiş. Ertesi sabah çamaşır asmaya indiğimde, bahçenin köşesinde yeni yavrulamış cılız tekiri gördüğümde bir tuhaf oldum. Hissettiğim şeyin ne olduğunu tam olarak anlayamadım ama kedi sevgisi olduğunu zannetmiyorum. İşimi gücümü bırakıp yukarı koştum. Eski mecmuaları biriktirdiğim mukavva kutulardan birini boşalttım, dibine yumuşak yeşil bir havlu serdim ve bahçeye indirip kuytu bir köşeye yerleştirdim. Bir-iki saat sonra baktığımda, hanımefendiyi yavrularıyla birlikte yeni yuvasına kurulmuş bir vaziyette buldum. Hazırlıkların kendisi için olduğunu anlamıştı, Allah için akıllı hayvanmış.

“Sakın sokaklarda gezip dolaşmaya kalkma,” dedim. “Ben sana arada sırada yiyecek bir şeyler getiririm.”

Onu da anladı. Önüne koyduklarımı beğenmiyormuş gibi bir tavır takınsa da, akşamları kâseyi almaya indiğimde hepsini silip süpürmüş oluyordu.

Mecmuadaki makaleye göre köpek erkeğe, kedi kadına bağlanırmış. Son yıllarda kadın evi yüzüstü bırakıp sokağa dökülün-

ce, güya kediler de kadının eteğinin arkasından sokaklara dökülmüş. Kadın asrileşerek evden apartmana geçince kedi hiçbir adresi olmayan serserilere dönmüş. Diğer kedileri bilemem ama bizimkinin adresi belliydi artık. Bana bağlanmaya da hiç niyeti yoktu. Bu sabah kutusuna yerleşeli nerdeyse bir hafta olacaktı fakat bana hâlâ yavrularını sevmeme müsaade edecek kadar itimat etmiyordu.

“Ne halin varsa gör,” dedim ve eve çıktım. Bir sürü iş beni bekliyordu. İlk olarak yatakları topladım. Kahvaltı sofrasını kaldırdım. Mutfağa geçip akşam için etli patlıcan ve şehriyeli pilav hazırlayıp ocağa koydum. Belki akşam yanına bir de cacık yaparım diye düşündüm. Bulaşıkları yıkayıp kuruladım. Erzak dolabı gözüme biraz karışık görününce rahat edemedim, içinde ne var ne yoksa boşalttım. Raf örtülerini yıkadım, hemen kurusunlar diye güneşe yaydım. Dolabın her köşesini sabunlu suyla sildim. Örtüler hâlâ kurumamıştı ama sabredemedim, nemli nemli ütüledim. Erzağı tertipleyip yerine yerleştirdikten sonra biraz ferahladım. Hızlıca salonun tozunu aldım. Ve sonunda radyonun başına kuruldum. Saat tam on birdi.

Bu sabahki piyesin başrolünde Ahmet Bey adında, Ege’de bir sahil şehrinde yaşayan, hali vakti yerinde bir tüccar vardı. Cihan Harbi bittikten sonra işleri rast gitmiş, İzmir’de ve İstanbul’da bile müşterileri birikmiş. İş için sık sık seyahat ettiğinden ailesinden bazen iki-üç hafta uzak kaldığı olurmuş. İşte bu sırada Pera’da yaşayan ecnebi bir hanıma sevdalanmış. Ege şehrinde yaşayan karısını ve kızını terk edip bu Fransız matmazole bir ev açmış ve nerdeyse bir sene boyunca geri dönmemiş.

Piyes başladığında, Ahmet Bey’in kardeşi Mehmet’e bir telgraf geliyor; meğer abisi artık evine temelli dönmek üzere yola çıkmış. Kahvedekiler haberi duyunca, “Herhalde para suyunu çekti, mavi gözlü matmazel bizimkini kapının önüne koydu!” diye adamı yerin dibine sokup çıkarıyorlar. Mehmet ise boynu

bükük, ne cevap vereceğini bilemiyor ve kimseye belli etmeden kahveden çıkıyor.

Abisini tren garında karşıladığında birbirlerini hasretle kucaklıyorlar. Ahmet Bey kardeşine soruyor, “Mehmet burada işler ne âlemde, ben görmeyeli neler değişti?” diye. Mehmet, “Gel abi, eve varmadan evvel şöyle bir turlayalım, kendi gözlemlerinle gör,” diyor ve yola çıkıyorlar. Kuş civıltıları ve ikide bir kişneyen atın çıkardığı sesler eşliğinde şehri dolaşıyorlar. Rengârenk bitkilerle donatılmış fiskiyeli parklardan ve asfalt kaplı bulvarlardan geçiyorlar. Bulvarın her iki yanına yeni usul ikişer üçer katlı apartmanlar yapılmaya başlanmış. Hepsinin önünde balkonlar, balkonlarda mis kokulu çiçekler... İlkokulu ve hemen yanında Kız Sanat Enstitüsü binasını seyrediyorlar. Tam karşısına ise halkevi kurulmuş. Bu şahane manzara karşısında Ahmet Bey’in ağzı bir karış açık kalıyor. “Ne kadar değişmiş burası, doğduğum şehrin Avrupa’dan farkı kalmamış. Sanırsın Nis’deyiz,” diyor.

Bu arada Serap Hanım, yani Ahmet Bey’in karısı, evinde görüncesine çay ikram ediyor. İki kadın hem dertleşiyorlar, hem de arka odadan gelen piyano sesine kulak kabartıyorlar. Ahmet Bey’in kızı çok güzel piyano çalarmış ve henüz dokuz yaşındayken Vilayet Binası’nda bir konser bile vermiş. Görüncesi, bu kadar başarılı bir evlat yetiştirdiği için Serap Hanım’ı tebrik ediyor ve yeğeniyle ne kadar gurur duyduğunu anlatıyor. Serap Hanım ise derin derin içini çekiyor ve, “Keşke babası da burada olup kızının ne kadar başarılı olduğunu görseydi,” diyor.

Görüncesi şöyle cevap veriyor: “Umudunu yitirmeyeceksin, çünkü bir kadının en önemli meziyetlerinden birisi de sabretmektir.”

Serap Hanım ise, “Sabretmek kolay da, ne için sabrediyorum bilmiyorum,” diye söyleniyor.

Görüncenin cevabı yine hazır: “Piyanonun başındaki kızın için sabredeceksin elbette. Annelik, vazifelerin en kutsalıdır. Bu-

nu sen de gayet iyi biliyorsun. Bu yuvayı ayakta tutmak senin hem vazifen hem de en büyük mutluluğun olmalı. Bunun için mücadeleye hazır olmalısın.”

Serap Hanım böyle bir mücadeleye girmeye değer mi değmez mi bir türlü karar veremiyor. Görümcesi kadını nerdeyse azarlıyor: “Elbette değer. En azından tecrübe etmeye değer,” diyor. “Kocanın kafası karışmış olabilir, ama onun da bazen bir çocuk gibi davrandığını aklından çıkarma. Sabır çok önemli. Kocanın kurmuş olduğu bu yuvayı devam ettirmek için vereceğin mücadelede en güçlü silahın, olgunluk, haysiyet ve sabır olacak. Ayrıca unutma ki Ahmet’in tüm hatalarına rağmen bir sürü de iyi vasfı vardır. Laf aramızda, bu devirde onun gibi bir erkek bulmak da çok kolay değil.”

O esnada Ahmet Bey ve kardeşi eve varıyorlar; Serap Hanım ise kocasının geldiğinden henüz haberdar değil.

Piyesin tam burasında, dinleyenler bir müddet beklemek zorunda kalıp iyice heyecanlansınlar diye araya bir müzik sıkıştırdılar. Ben de bundan sonra neler olacağını tahmin etmeye çalıştım: İki ihtimal vardı. Kadın ya maziyi unutup kocası ve kızıyla mesut bir hayat sürecekti ya da Ahmet Bey’i affetmeyecekti ve her şey arapsaçına dönecekti.

Bendeki bahtsızlık pişmiş tavukta bile yoktur! İki dakikalığına düşüncelere dalmıştım ki cereyanlar kesildi. Sinirimden adeta kudurdum. Bir saat sonra kesselerdi olmaz mıydı şu lanet olasıca cereyanı sanki? Salonun bir köşesinden öteki köşesine defalarca yürümenin öfkemi yatıştırmayacağını fark edince yeni mecualardan üç-dört tanesini kapıp üst kata çıktım.

Madam Nora kapıyı bir karış suratla açtı; meğer o da cereyan kesildi diye söylenip duruyormuş. Kahvelerimizi içerken piyesi baştan sona anlattık birbirimize. Yine kendimi tutamayıp aklımda kalan lafları tekrarlamaya başladım, hem de radyodakilerin seslerini taklit ederek. Sadece bir kere işitmiş olduğum sözleri bir çırpıda ezberlemem Madam Nora’nın pek hoşuna gidiyor-

du. Bilhassa cadaloz görümcenin taklidini birkaç defa tekrarlamamı istedi. Karşılıklı bir müddet gülüştükten sonra, “Niye evli erkeklerin aklı fikri hep başka hanımlarda olur?” diye sordum.

“Tabiatları böyle ne yapacaksın,” dedi. “Hem sadece erkekler zannetme, hanımların da gözü başkalarına kayar arada sırada.”

Tatmin olmadığımı fark etmiş olacak, küpelerini sallaya sallaya devam etti. “Erkekler yakalandı mı kadınlara sabretmek düşer. Kadınlar yakalandı mı kıyametler kopar...”

Kahveyi karıştırırken yan gözle suratıma baktı. “Senin anlayacağın, erkekler çapkınlıklarını uluorta yapıyor, tek farkları bu işte. Gerisi boş lakırdı.”

“Sevinç Hanım affetmiş midir kocasını sizce?” diye sordum.

Sanki elindeki fincanla konuşuyormuş gibi cevap verdi: “Sen onun yerinde olsan affeder miydin?”

Hiç düşünmeden, “Elbette,” dedim. “Yanında kocası olmayan bir kadın tek başına nasıl bir hayat sürdürebilir ki? Tek başına evini nasıl geçindirir?”

“Bir işe girer çalışır,” dedi.

“Bu sırada doktorluktan hekimliğe, muallimlikten ameleliğe kadar muhtelif meslek sahibi olmalarına rağmen evlilik, kadınlar için hâlâ en büyük bir maişet müessesesi olarak yaşamaktadır.”

Kahkahalar arasında, “Âlemsin kuzum,” dedi. “Bunu hangi mecmuada okudun da ezberledin yine?”

Kopya çekerken yakalanmış gibi mahcup oldum. Yine kendimi tutamamıştım. “*Yedi Gün*’deki bir makalede,” dedim.

“Papağan gibisin, pes vallahi!”

“Ahmet Bey’in de bir daha böyle bir şey yapmayacağına söz vermesi gerekmez mi?”

“Söz verirse inanacaksın, öyle mi? Hiç merak etmeyeceksin, öteki kadında bende olmayan ne vardı da onun yanına gitti diye.”

“Ama adam da pişman olmuş ki evine dönüyor. Sevinç Hanım’ın kocasından boşanacak hali yok ya.”

“O da oluyormuş. Yeni kanuna göre kadın da isterse adamı boşayabiliyormuş. Beraber okuduk, hatırlamıyor musun?”

“Aman bakmayın siz orada yazanlara,” dedim. “Öyle şeyler hakiki hayatta olmaz.” Sonra da konuyu değiştirmek için yanımında getirdiğim yeni mecmuaları gösterdim. “Bakın bunlar bu hafta çıkanlar.”

Madam Nora'nın gözleri iyi görmediği için mecmualara benimle birlikte bakmayı pek seviyordu. Sayfaları yavaş yavaş çevirip resimleri incelerdik; arada sırada Madam titrek parmağını yazılardan birinin üzerine koyup işaret ederdi, ben de yüksek sesle okurdum.

“Doğduğunuz tarih ne olursa olsun, bu sene kazandığınız ve müteakip senelere de kazanacağınız parlak muvaffakiyetler yıldızlara değil, bizzat kendinize medyundur.”

“Neymiş bu?” diye sordu.

“Tokalon kreminin reklamı,” dedim. “İhtiyarlayan hanımların yüzündeki çizgilere iyi geliyormuş.”

Madam kakhaha attı, “Çarşıya gittiğinde al şu Tokalon'dan da tecrübe edelim. Bakalım hakikaten işe yarıyor muymuş... Beni görseler satmazlar, hanım senin için iş işten geçmiş artık derler.”

“Estağfurullah, o ne biçim laf?”

“Hâlâ hayatta olmamı saymazsak, bu sene parlak bir muvaffakiyet kazandığım söylenemez zaten...”

Kendimi düşündüm. Benim bu seneki en parlak muvaffakiyetim evlenmektir herhalde. Tam bir sene evvel ablam beni yanına oturtup bir şey konuşmak istediğini söylediğinde hadisenin bu noktaya geleceğini, senelerdir kurduğum hayallerin bir anda gerçeğe döneceğini hiç tahmin etmemiştim esasında.

O sabah, ablamın lafi ağzında gevelemesine rağmen konunun ne olduğunu hemen anlamıştım. İşini kolaylaştırmak yerine sıkıntı içinde kıvrınmasına göz yumdum. Sırf gaddarlığımdan! Bir müddet sonra baklayı ağzından çıkardı ve, “Gönlünde

biri var mı?” diye soruverdi. Gönlümde biri olsa, ablam bunu fark etmez miydi sanki? Uzun lafın kisası, eniştemin bir ahbabının çok yakın bir tanıdığıının oğlu varmış, bekârmiş, acaba ilgilenir miymişim. Çok iyi bir ailenin oğluymuş, son derece nazik, kültürlü ve temiz kalpli bir beymiş, gayet iyi bir işi varmış ve yaşı da yaşıma uygunmuş. Daha ben ağzımı açmaya fırsat bulamadan ablam beni hayretler içerisinde bırakan bir laf etti. “Bu devirde öyle görücü usulüyle evlilik olmaz,” dedi. “Önce tanışır bir müddet görüşürsünüz. Eğer aklına yatarsa o zaman konuşuruz.” Kulaklarıma inanmadım. Sanki konuşan, sokağa feracesiz çıkmaya razı olmak yerine haftalarca kendini eve kapamış, sonunda eniştemin zoruyla yeni moda berelere ve uzun pardösülere alışmış olan ablam değildi de bir başkasıydı.

Fazla nazlanmayıp tanışmaya razı oldum. Damat namzetini yemeğe davet ettik. Ablamla bütün gün uğraşır şahane mezeler hazırladık ve sultanlara layık bir sofraya donattık. Damat bey eli boş gelince ablamın da benim de ilk intibamız pek olumlu olmadı fakat belli etmedik. Bir kutu lokum bile almayı akıl etmemiş olmasını saymazsak hakikaten kibar bir beydi. Biraz utanıyordu. Benimle göze göze geldiğinde yanakları kıpkırmızı oluyor ve hemen bakışlarını kaçırıyordu. Konuşmaktan pek hoşlanmıyordu muhtemelen, fakat anlatılanları dikkatle dinliyordu.

Ertesi hafta, eniştemin izniyle Taşlık Parkı’nda, masaları mermerden, güzel bir pastanede buluştuk. Meşhur bir yerdi, birkaç hafta evvel bütün mecmualarda hakkında yazılar çıkmıştı. Maksat baş başa kalıp birbirimizi biraz tanımamızdı ama ikimiz de o kadar gergindik ki pek az konuşabildik. Böyle şeylere alışkın olmadığım için nereye bakacağımı, ne diyeceğimi bilemedim. Nelerden hoşlandığımı sorunca, boş bulunup, “Yemek yapmaktan hoşlanırım!” diye atıldım. Kendime kızıp hemen ilave ettim; gezmeyi, yeni yerler görmeyi, sinemalara, kafeşansonlara gitmeyi çok sevdiğimi söyledim. İlk fırsatta, Ev Hanımları Enstitüsü’nde dikiş, nakış, ev iktisadı gibi mevzularda kurslara

katılmak istediğimi ancak henüz fırsat bulamadığımı anlattım. Eğer arzu edersem bana yabancı bir dil öğrenmek konusunda yardımcı olabileceğini söyledi. “Elbette çok sevindir de size zahmet olmaz mı?” diye sordum. Aksine memnun olacağını söyledi. Onun nelerden hoşlandığını sordum. İşini çok seviyormuş. Umumiyetle o kadar yoruluyormuş ki, başka şeylerle uğraşmaya dermanı kalmıyormuş.

Bütün muhabbetimiz bundan ibaretti. Daha sonra bir kere de ablam ve eniştemle birlikte dördümüz Beykoz’da pikniğe gittik fakat orada baş başa kalıp konuşmamız mümkün olmadı. Güneşli, güzel bir öğlendi. Dönüşte vapurda helva yedik. Ablam her fırsatta kulağıma eğilip damat adayı hakkında iltifatlar mırıldandıysa da benim ağzımdan laf alamadı. Beğenmediğimden değil, sadece evlenmeye çok hevesli olduğum zannedilmesin diye sesimi çıkarmadım. Ne olur ne olmaz diye düşünüyordum, belki de aradığı özelliklere sahip bir kadın değildim.

Beni istemeye geleceklelerini haber verdiklerinde ablam ne karar verdiğimi sordu. Eniştem, “Gönlü yoksa bir mazaret uydururuz,” demiş ama ikisinin de razı olmam için ne kadar hevesli olduklarını biliyordum. Ablamın yüzünden de, tavırlarından da apaçık okunuyordu; saklamak için çok fazla gayret ettiğini söylesem yalan olur. Gözlerimin içine bakıyordu. Evleri yeteri kadar büyük değildi, çocuk doğurmak için gitmemi bekliyorlardı.

Düğün dernek yapmadan nikâh kıydırmaya karar verdik. Öyle gürültülü patırtılı bir düğünde gözüm yoktu zaten. Ablamın evlenirken giydiği beyaz elbiseyi belinden daraltıp benim üzerime uydurduk. Eniştemin işten arkadaşları, komşular ve mahalleden bir-iki kişi geldi. Erkek tarafından hemen hemen hiç kimse yoktu. Damadın abisi ve babası vefat etmişler, ailenin geri kalanı da uzaktaymış. Çok yakın bir-iki aile dostu vardı, o kadar. Evvelden beni istemeye de yine aile dostu olan ihtiyar bir beyefendi gelmişti.

Yağmurlu bir akşam vaktiydi. Paltolara ve pardösülere askıda yer kalmadığı için yatak odalarından birine istiflemiştik. Kadınlar bir odada, erkekler bir odada toplandı ve şerbetler içildi. İmamı uğurladıktan sonra hanımlar sıraya girip yanaklarımdan öptüler, bir-iki tanesi göğsüme altın ilişti. Eniştem alnımdan öptü. Diğer beylerle tokalaştık. Ve sonunda hep birlikte ablamların daracak yemek masasının etrafına doluşup yemek yedik. Herkese sadece bir kolunu kıpırdatabilecek kadar yer düşüyordu.

Ablamların da, benim de iki ayağımız bir pabuca girmişti. Fakat her şeyin böyle apar topar hallolması bir bakıma hayırlı oldu. İnsan bu işleri çok fazla düşünüp taşınınca nasıl olsa mide bulandıracak bir şey buluyordu. Sonra da ayıkla pirincin taşını.

Mecmuaya bakıyoruz derken nerdeyse bir saat geçmişti. Pazara gideceğim diye müsaade isteyip kalktım. Tam kapıdan çıkarken Madam Nora çok mühim bir şey hatırlamış gibi beni durdurdu. İki-üç sabahtır piyesten sonra bir anons yapıyorlarmış, onu işitip işitmediğimi sordu. İşitmez olur muyum, işitmiştim elbette. Radyo temsillerinde rol almak üzere sesi kuvvetli, aksanı düzgün, güzel Türkçe konuşan, yetenekli ve çalışkan elemanlar arıyorlardı. Kendine güvenenler, heyet huzurunda imtihanından geçirilecekti. Madam Nora tutturdu, mutlaka ben de başvurmalıyım. Benden daha kabiliyetli birisini nerede bulacaklarmış?

Anonsu ilk duyduğumda hayaller kurmuştum kurmasına da, en fazla birkaç dakikalığına. Bir daha da bu mevzunun üzerinde durmamıştım. Madam'ın ısrar ettiğini gördükten sonra kafam karıştı. Pazarda dolanırken zihnim buharlı makineler gibi çalışıyordu. Ne zararı var imtihana katılmanın, diye kendi kendime söylendim. Nasıl olsa kazanamazdım. Bir sürü aktris varken beni mi tercih edeceklerdi sanki? Yine de tecrübe etmiş olurdum, ne zararı vardı ki?

Tezgâhlardan birinin önünde durmuş bunları düşünürken yine aynı şey oldu. İlk olarak ne zaman başladığını hatırlamıyordum, bir-iki ay önce olsa gerekti. Bir müddettir ne zaman kalabalık bir yere gitsen hep bu hisse kapılıyordum. Evvela, elinde filelerle hızlı hızlı yürüyen şişman bir kadın yanımdan geçerken omzuma çarptı. O kadar sert vurmuştu ki epey canımı yaktı; fakat kadın kafasını bile çevirip bakmadı, yoluna devam etti. Önüne baksana, diye bağırarak istedim arkasından. Beni duymayacağına emindim. Daha omzumun acısı geçmeden genç bir hanım geldi yanıma; üzerinde sık bir manto ve başında son moda şapkalardan vardı. Önümüzdeki çuvaldan patates seçip kesekâğıdına doldurmaya başladığında dibime kadar sokuldu. Sanki ben orada değilmişim gibi hareket ediyordu, patateslere uzanırken neredeyse üzerime çıkacaktı. O da yetmedi, dirseğiyle beni yana doğru iteklemeye kalkıştı. “Affedersiniz,” dedim, “beni ezmeye mi uğraşıyorsunuz?” Başımı kaldırdığında suratında o kadar şaşkın bir ifade vardı ki, beni daha önce fark etmemiş olduğuna yemin edebilirdim. Boynunu yana doğru eğip biraz daha baktı yüzüme ve hiçbir şey söylemeden arkasını dönüp uzaklaştı. Biraz ötede hararetle dedikodu yapan iki yaşlı hanım, yanlarından geçerken yavaşladığımı, yüzlerine baktığımı, muhabbetlerine kulak kabarttığımı hissetmediler bile. Gelip geçen herkese elindeki şişeyi uzatıp, “Halis tütün kolonyası tecrübe etmek ister misiniz? Bidonu yalnızca elli kuruş,” diyen adam, ben yanına gidip tam önünde durduğumda şişeyi tezgâha bıraktı, cebinden tarağını çıkardı ve saçlarını taramaya koyuldu.

Böyle şeyler başıma geldiğinde, görünmez olmaya başladığımı düşünüyordum. Bana bakanlar, benim bulunduğum istikamete doğru bakanlar, beni değil de şekilsiz, silik, soluk bir duman bulutu görüyor olmalıydılar. Böyle bir şeyin mümkün olmadığını gayet iyi biliyordum elbette, fakat ne olursa olsun bu acayip histen kurtulamıyordum.

Yarım saat kadar dolandıktan sonra hiçbir şey almadan evin yolunu tuttum. Sokağımızdaki tek ağaç olan dev çınar, apartmanımızın çatısına degecekti nerdeyse. Üç nesil boyunca Madam Nora'nın bütün sülalesi buradaki ahşap bir köşkte oturmuş. Cihan Harbi'nden sonra ailenin tamamı Amerika'ya göç etmiş. Bir tek Madam Nora gitmemiş; çocukları yalvarmışlar yakarmışlar ama onu bir türlü İstanbul'dan ayrılmaya razı edememişler. İki sene önce genç bir müteahhit aklını çelmiş, eski köşkü yıkıp yerine bu apartmanı dikmiş. Kadıncağıza üst kattaki daireyi vermiş, giriş katına da kendisi yerleşmiş. Apartmanın ön kapısının hizasındaki pencerelere bakmamaya gayret ettim; ne müteahhit beyle, ne de çirkin karısıyla göz göze gelmek istiyordum. Tülün arkasına saklanmış beni gözetlediklerinden emindim.

Bahçe içinde iki-üç katlı evlerde büyüyenlere bizim orta kattaki daire hapisane hücresi gibi gelirdi herhalde. Oysa benim hiç şikâyetim yoktu. Hatta, artık ablamların yanında sığıntı olmaktan kurtulduğum için kendimi cennette gibi hissediyordum. Öğleden sonraları, güneş, salondaki halının kenarındaki bordo çizgiyi takip ede ede alçalırdı. Akşama doğru camın önünü kaplayan çınarın yaprakları, salonun duvarında gölgeleriyle resimler çizirdi. Bunları seyrederken yüreğimi hoş bir his kaplardı; dışarıda sağanak yağmur yağıyormuş da, kendimi son anda eve atmışım gibi içimin ısınmaya başladığını hissedirdim. Bazen elimi duvarda, yaprak biçimindeki gölgelerin üzerinde gezdirirdim. Sıvanın soğuk sathı yerine, yaprakların güneşte ısınmış balmumunu okşadığımı hayal ederdim.

Evimiz ablamlarınkinden bile daha küçüktü. Bir salon, salona açılan ufaklık bir yemek odası, bir yatak odası, bir mutfak ve banyomuz vardı. Geçenlerde *Sevimli Ay* mecmuasında yazıyordu; evin eşyası, odanın tarzı ve tanzimi, kim olduğumuzu anlatmaya kâfiymiş. İnsanın zevki, terbiyesi, tahsili hep seçtiği eşyaların aralarında bulunurmuş. Dağınık, pejmurde insanların odaları da kendileri gibi dağınık ve perişan olurmuş. Hoşuma giden

ve zevkimi yansıtacak eşyaları sığdıracak büyüklükte bir odamız yoktu açıkçası. Şimdilik kahverengi desenli iki koltuk, bir kanep ve dört kişilik yemek odası takımıyla idare ediyorduk. Başka bir mecmuada, koltukların civarında küçük bir masa bulundurmanın hem odanın güzelliğini artıracığı, hem de eldeki kahve fincanını zahmetsizce koymaya yarayacağı yazıyordu. Henüz öyle bir masa bulamamıştım. Marangoza sipariş etmek daha kolay olurdu herhalde, fakat böyle bir masrafa girmenin âlemi var mı, bir türlü karar verememişim. Bir de perde meselesi vardı. Kalın kadife perdelerin çok toz biriktirdiğini, onların yerine kenarı farbalı, çiçekli basma perdelerin moda olduğunu okumuştum. Laftan anlamayan ablam sağ olsun, allem etti kalem etti ve sonunda kendi alıştığı eski tarz kumaşlardan alıp zorla bu çirkin şeyleri diktirtti bana. Gücenmeyeceğini bilsem hepsini yırtıp atasım geliyordu da şimdilik kendimi tutuyordum.

Tek kişilik koltuklarımızın arasında duran, beş ampullü, Amerikan imalatı radyomuz, hem evdeki en kıymetli eşya hem de benim en sadık dostum. Mantomu çıkarıp kenara bırakırken karşısında durup güneşte ışı ışı parlayan ampüllerini seyrettim. Denemenin ne zararı var, diye soruyordu sanki bana.

Ertesi sabah kocamı işe uğurladıktan sonra alelacele ortalığı topladım. Kedinin sütünü indirdikten sonra kahvaltı sofrasını kaldırdım ve hızlıca bulaşıkları yıkadım. Sonra aynanın karşısına geçip saçlarımı taradım. Yüzüme krem sürdüm. Tokalon bulamamıştım, o nedenle geçen hafta aldığım Venüs marka kremi kullandım. Madam Nora bana eski dudak boylarından birini vermişti. Israr edince kırmamak için almıştım almasına, fakat sürmeye bir türlü cesaret edememişim. Bir müddet kararsız kaldıktan sonra bu sabah tecrübe etmenin tam zamanı diye düşündüm. Aynaya bakınca çok çirkin görüldüğüme karar verdim, dayanamayıp sildim dudaklarımı. Silmeye çalışırken fark

ettim ki meğer tecrübesizliğimden çok fazla sürmüştüm. Çoğu gidip azı kalınca o kadar da fena gözükmedi. Üzerime beyaz bluzumu ve kahverengi eteğimi geçirdim. Kemik rengi iskarpinlerimi ve kenarlı kalın bantlı şapkamı kaptım, koşa koşa salona radyonun başına gittim. Saat on bir olmak üzereydi. Piyes başladığında pabuçlarım bile ayağımdaydı. Telaşım bittiği için içim rahat, şapkam kucağımda, tepeden tırnağa hazır bir vaziyette koltuğa gömüldüm.

Çocuk terbiyesi ve evdeki büyüklere saygı hakkındaki piyes biter bitmez aynanın önüne geçip kendime bir defa daha baktım ve evden çıktım. İstanbul Radyosu'nun Sirkeci'deki ofisine varmak için Taksim tramvayına atladım, oradan Tünel'e geçip aşağı indim. Daha evvel hiç böyle mühim bir devlet dairesini ziyaret etmediğimden heyecanlıydım. Caddenin üzerinde muazzam bir bina hayal ediyordum, dev gibi kapılardan girilen, hatta belki önünde bir heykel veya fiskiyeli bir süs havuzu olan, cilalı merdivenlerinden üst katlara çıkılan, çalışkan ve meşgul insanların bir o yana bir bu yana koşuşturduğu yepyeni bina...

Doğru adrese geldiğime emin olmak için üst üste iki kişiye yolu sormak mecburiyetinde kaldım. İkisi de bana postanenin arka tarafında, çatlak camlı karanlık bir kapısı olan, eski bir hanı işaret ettiler. Yine de inanamadım. Bütün gün hayran hayran dinlediğimiz radyonun yayınları böyle bir yerden yapılıyor olmazdı.

Loş bir hole girdim. Acayip gürültüler çıkararak üst katlara tırmanan tel kafesli asansörü beklememek için merdivenlere yöneldim. Doğruyu söylemek gerekirse, o kümes gibi kutunun içine girmek, bilmediğim bir muhitte, ışısız koridorlarından uğultular gelen bir handa, yarı yolda bozulmuş bir asansörün içinde mahsur kalmak düşüncesi tüylerimi diken diken etmişti.

Merdivende çaycıyla burun buruna geldim ve her ihtimale karşı bir defa daha sordum. "Doğru yerdesin abla, yeni binalarına taşınana kadar bir müddet burada çalışıyorlar," dedi. Tevekkeli değil. Çok efendi bir delikanlıydı, bana imtihan kayıtlar-

rının nerede yapıldığını da tarif etti. Ana koridorun sonundan sola saptım ve sağdan üçüncü kapıyı buldum.

Bir Allah'ın kulu bile yoktu etrafta. Boyaları dökülmüş duvarlara afişler yapıştırılmıştı, çıplak kalan yerler kapansın da fazla göze batmasın diye herhalde. Mesela bir tanesinde, başının üzerinde kendi kafası kadar büyük bir ampul taşıyan çilli bir oğlan, “Elektriği Tanyalım ve Sevelim” diyordu. Başka birinde ise, asker gibi giyinmiş kızılı erkekli çocuklar, “Türk Çocuğu Kahramandır” diye bağıyordu. Önünde durduğum kapıya raptiye ile tutturulmuş bir kâğıtta ise “Radyo Tiyatrosu İmtihanı Müracaat Kaydı” yazılıydı.

Kapıyı vurup içeri girince kendimi esnemekte olan bir beyle burun buruna buldum. Oda o kadar küçüktü ki, yazı masasını içeri nasıl sığdırmışlardı, anlamak mümkün değildi. Esneyen bey masanın arkasına sıkışıp kalmış gibi duruyordu. İmtihan kaydı için geldiğimi işitince beni karşısındaki sandalyeye buyur etti. Beyaz saçları çivit mavisine boyanmış, ince kaşlı, renkli gözlü bir beydi. Herhalde yetmiş yaşına merdiven dayamıştı ama çevik hareketleriyle yirmilik delikanlılara taş çıkarırdı. Otururken bile ceketinin önü ilikli duruyordu.

Dizinin dibindeki çekmecedен beyaz bir kâğıt çıkardı, kalemini eline aldı ve beni tepeden tırnağa bir güzel süzdükten sonra sorularını sormaya başladı. Bir fasıl, baba adı, ana adı, doğum tarihi ve yeri gibi şeylerin üzerinden geçtik. Ben söylüyordum, o da süslü püslü bir elyazısıyla cevaplarımı kâğıda geçiriyordu. Dış görünüm kısmına geldik. İnsan kendini nasıl tarif edebilir ki? Bir müddet benden ses çıkmayınca yardımımıza yetişti. Masanın üzerinden eğilip bir defa daha tepeden tırnağa süzdü beni. “Ayol, sokağa atılmış ev kedisi gibi saksın sen kızım. Aç mı bırakıyorlar seni?” diye latife etti. Ne cevap vereceğimi bilemediğim için önüme baktım. “Narin, ince yapılı yazıyorum buraya,” dedi. Sonra şapkamı çıkartmamı istedi ve suratımı yakından inceledi. Bakışlarım muzip bir oğlan çocuğuna benziyormuş ve aynı za-

manda oyuncu bir kediyi andırıyormuşum. Kedilere kafayı takmıştı besbelli. Kulaklarım ve ağızım kafama göre fazla büyükmüş. Gözlerim yavru bir ceylanın gözleri kadar güzelmiş. Bunları işittikçe utancımın yerin dibine geçtim. Bir tek “ceylan gibi gözler” lafı kulağa hoş geliyordu, ötekileri önündeki kâğıda yazdıysa halim pek fenaydı. Dış görünüşün radyo temsilleriyle ne alakası olduğunu merak ettim fakat terbiyesizlik etmemek için çenemi tuttum. Son olarak, okuma yazmam olup olmadığını sordu. “Elbette var,” dedim. “Yeni harfleri de okuyup yazabiliyor musunuz?” diye sordu; ona da başımı salladım. Hatta biraz İngilizce konuşabildiğimi de ilave ettim. Şaşırdı, “Fransızca dururken İngilizce nerden çıktı?” diye sordu. Aklıma usturuplu bir yalan gelmedi, “Kocam İngilizce bildiği için böylesi daha uygun oldu efendim,” deyip geçiştirdim. Hafızamın kuvvetli olup olmadığını sordu, ben de radyoda duyduğum piyesleri nasıl hemencecik ezberlediğimi anlattım. Çok hoşuna gitti. “Pek güzel, o zaman imtihanında muvaffak olma ihtimaliniz epey yüksek,” dedi. Adresimi kaydetti ve eğer ön elemeyden geçersen imtihanın hangi gün yapılacağını telgrafla haber vereceklerini söyledi.

Dönüşte heyecanım yatışsın diye Galata Köprüsü’nü boydan boya yürüdüm. Eve vardığımda sabahtan kalan işleri bir an evvel bitirmeyi aklıma koymuştum. Ancak daha üstümdekileri bile çıkaramadan kapı çalındı.

Gelen, bizim Mütteahhit Hamdi Bey’in karısı Zeliha’ydı yine. Kocasını zahmet edip de merdivenleri tırmanmazdı, bir şey söyleyeceği zaman karısını yollardı. Zeliha da sağ olsun, her seferinde işimin tam ortasında gelirdi. Bizim duvarda bir delik vardı da, oraya gözünü dayayıp bakıyor ve en münasebetsiz zamanı bekliyordu sanki.

Kapıyı açmamla birlikte, “Yine yemek kokusundan geçilmiyor,” dedi gözlerini devire devire. Merdivenler leş gibi soğan kokuyormuş. Her gün yemek pişirmeye üşenmiyor muymuşum. Kendisi haftada en fazla üç kap yemek pişirmiş çünkü kocası

evde oturmakta dışarı çıkıp yeni açılan musikili lokantalara gitmeyi tercih edermiş. Hem hava almış oluyorlarmış, hem de eşi dostu görüyorlarmış.

Hepsi yalan! Bir tane bile dostları olmadığına eminim. “Biz evimizde oturmaktan memnunuz,” dedim.

“Kocan evde mi?” diye sordu.

“Bu saatte niye evde olsun, iştedir,” dedim. Hamdi Bey canı istemediği zaman işe gitmiyor, evde yan gelip yatıyordu. Herkesi de kendisi gibi zannediyordu herhalde.

“Kocan gelince söyle aşağı gelsin,” dedi. Beyefendinin konuşacağı mühim bir mevzu varmış.

“Neyle ilgili?” diye sordum. Aslında tahmin ediyordum neyle ilgili olduğunu. Ya fazla gürültü yapıyoruz diye azarlayacaktı, ya da damın kenarına takılacak bir zımbırtı için para isteyecekti yine. Nerdeyse ayda bir kere bizimkini böyle ayağına çağırırdı.

“Valla ben bilmem,” dedi. Erkek işine karışılmazmış. Hamdi Bey teessüf ediyormuş, zira acilen görüşmeleri gerektiğini üzerine basa basa söylediği halde bizimki iki gündür huzura çıkmamış. “Senin bey korkusundan saklanıyor herhalde,” dedi. Bu kadın ağzını kişneyen bir at gibi açınca çarpık dişleri insanın suratına doğru fırlardı, ben de her seferinde kendimi tutamayıp geri kaçardım.

“Çok şükür kimseden korkumuz yok,” dedim.

Zeliha'nın adı aslında Dürre'ymiş. Hamdi Bey demiş ki, “Madem eski isimlerin kışına takmak için yenilerini almamız gerekiyor, hazır gitmişken senin şu çirkin adını da değiştirelim.” Sırf ismine değil, kadının her şeyine kafasını takmıştı Hamdi Bey. Ne zaman sokağa çıkacak, hangi mağazadan alışveriş yapacak, kimlerle konuşacak, kimlerle konuşmayacak... En acayibi, sokağa çıktığında tepeden tırnağa süslenmesi gerekiyordu; kocasının emri böyleymiş. Bakkala bile giderken en pahalı tayyörler giyilecek, saçlar taranacak, mücevherler takılacak ve surata kat kat boya sürülecekti. Zeliha da zavallı, zaten çirkin bir ka-

dındı, böyle takıp takıştırdıkça, suratını boyadıkça, olduğundan daha çirkin görünürdü. Bir de mutlaka kocasının geçen sene hediye etmiş olduğu kürk manto giyilecekti. Sadece yakasında ve kollarının ağzında kürkler olmasına rağmen, sanki yekpareymiş gibi hiç utanmadan “kürk mantom” der dururdu. Yazın göbeğinde, güneş kaldırımları kavururken bile o manto mutlaka giyilecekti. En azından kolda taşınacaktı.

Halbuki evin içindeyken, yahut bizim kata çıkarken, basma entariler, el örmesi yün hırkalar ve çoraplar giyiyor, saçına da kenarları oyali tülbentler bağlıyordu. Sokaktaki halini görmesem, taşradan gelmiş cahil bir kadın zannederdim.

Buyur gel istersen, filan dememi bekliyordu muhtemelen. Kafasını uzatıp omzumun üzerinden içeriye göz gezdirmeye çalıştı. Önüne dikilip mâni oldum.

Zeliha’dan kurtulur kurtulmaz yukarı çıktım ve Madam’a mülakatın nasıl geçtiğini anlattım. Beni dinlerken yerinde durmıyor, hem kafası, hem de kulağındaki ağır küpeler sarkaç gibi sallanıyordu. Bu Madam Nora âlem bir kadındı, evde yalnız başına otururken dahi o avize gibi küpelerini kulağından çıkarmazdı. Zavallının kulak memeleri lastik gibi uzamıştı artık. Neyse, haberlere çok sevindi ve imtihanı da böyle bir çırpıda geçeceğime emin olduğunu söyledi. Müracatım kabul edilirse imtihana kadar birlikte prova yapacaktıydık. Bir hafta boyunca beni çalıştırıp hazırlayacaktı. Sesimi, aksanımı, telaffuzumu, hepsini kontrol edecekti.

Nasıl olsa itiraz etmeme müsaade etmeyecekti. Gülümsedim ve, “Peki!” dedim.